

Arhitekt Slavčo Vrencovski

specializant pri prof. Edvardu Ravnikarju

Darko Šarac

Mnogi danes znani in uspešni arhitekti so specialistični podiplomski študij opravili pri prof. Edvardu Ravnikarju v Ljubljani. Med njimi je tudi slovenski (strokovni) javnosti manj znani makedonski arhitekt Slavčo Vrencovski, ob 50-letnici delovanja v letu 2012 nominiran za makedonsko nacionalno nagrado Andreja Damijanova, namenjeno najvišjim oblikovalskim, arhitekturnim in urbanističnim dosežkom. Njegovo kandidaturo so poleg Asociacije arhitektov Makedonije podprli najbolj eminentni arhitekti, med njimi prof. Boris Čipana, prof. Slavko Brezovski, prof. Georgij Konstantinovski, Martin Gulevski ...

Slavčo Vrencovski (1937, Prilep) izhaja iz meščanske družine s koreninami v gradbeništvu. Že v otroštvu se je z dedkom Taletom, gradbenim podjetnikom, sprehajal po prilepskih ulicah in spoznaval zanimive stavbe, pri katerih gradnji je sodeloval, npr. stanovanjske hiše, pivovarno, sokolski dom, cerkev in paraklis sv. blagoveštenja (oznanjenja). Dedek mu je tudi sicer rad pripovedoval svoje prigode, povezane z gradnjo raznovrstnih objektov tako na področju stare Makedonije kot po Bolgariji, Romuniji, v Argentini in ZDA. Mladi Slavčo je kmalu vzljubil ustvarjalni svet gradnje in se je po končani gimnaziji v Prilepu l. 1956/57 vpisal na arhitektonski oddelek skopske tehnične fakultete.

Tehnična fakulteta v Skopju je ravno v letu njegovega vpisa slavila 10-letnico obstoja (1947–57), a bila še vedno v razvojnih povojih. Njeni študentje (več kot 130) so prihajali iz vseh republik takratne Jugoslavije in sosednjih držav: Makedonci, Srbi, Bosanci, Črnogorci, Hrvati, Slovenci, Grki, Turki, Bolgari ... Glavni razlog za tako pisano sestavo so bile politične odločitve državnega aparata, ki je z dekreti premeščal strokovnjake iz ostalih republik kot pomoč v Makedonijo, njihovi otroci pa so se pač vpisovali na tamkajšnje fakultete.

Zgodbo so delili tudi profesorji (Jože Ulčar, predavatelj deskriptivne geometrije, je recimo prihajal iz Slovenije), ker pa je strokovnega kadra primanjkovalo marsikje, so bili nekateri predavatelji »vozači« in v na novo ustanovljeno skopsko tehnično fakulteto prinašali pedagoško-strokovne izkušnje iz svojih univerzitetnih sredin. Tako so se znanje in izkušnje sčasoma sintetizirali ter oblikovali fakulteti svojski učni program in odnos. Večina predavanj ni bila v makedonščini, ampak v tistem jeziku, ki ga je predavatelj obvladal. Enako je bilo na izpiti. Študentje so lahko uporabljali makedonščino ali srbo-hrvaščino, pisali v latinici ali cirilici. Razmere so se spremenile šele konec 70-ih, ko se je večina predavateljev upokojila in so jih zamenjale mlajše, na fakulteti izšolane generacije.

V nasprotju z »liberalnostjo« v jeziku so bili izpitni pogoji zelo natančni in strogi. Za vpis v 3. letnik arhitekture (V. semester) je bilo potrebno opraviti vse izpite iz 1. in 2. letnika. Najtežji je bil izpit iz matematike ena (1), zaradi katerega so se študentje celo izpisovali iz študija arhitekture ali pa presedlali na sorodne fakultete v drugih mestih države, tudi v Ljubljano. Podobno je bilo v VII. in VIII. semestru pri predmetih statike in betona. Diplomanti te generacije (okrog 80) so v letu 2012 slavili 50-letnico. In med njimi je tudi Slavčo Vrencovski, eden boljših in vidnejših študentov tistega obdobja. Zgovorna je izjava Borisa Čipana, najstarejšega arhitekta in profesorja te fakultete (90): »Gre za generacijo, ki je med vsemi dosedanjimi dala največ mladih talentiranih strokovnjakov umetnikov z arhitektonsko dušo in vizijo.«

Po diplomi l. 1963 se je Vrencovski odpravil v Ljubljano nadaljevat študij z 2-letno podiplomsko »specialko« pri prof. Edvardu Ravnikarju na Fakulteti za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo. S tem je še utrdil in poglobil družinsko gradbeniško izročilo. Pravzaprav gre za ključno odločitev v nadaljnjem izpopolnjevanju, ki mu je odprla nove arhitekturne in urbanistične uvide.

Ker je prof. Ravnikar od svojih študentkov zahteval tako teoretično znanje kot tudi prenos le-tega v prakso, je dal Vrencovskemu izdelati ovrednotenje starega jedra Prilepa, z urbanističnim načrtom centra mesta. Študija je Vrencovskega potisnila neposredno v bistvo urbanistične stvarnosti, s katero se bo srečeval vse poklicno življenje.

Na osnovi pridobljenega znanja z ljubljanske specializacije je prišel do spoznanja, kako nujen za mesto je obstoj urbanističnega zavoda. Ustanovil ga je po vrnitvi v Prilep in kot njegov prvi direktor zbral okrog sebe ustrezne strokovnjake. Vplivi Ravnikarjeve šole in stiki s samim profesorjem so pripomogli, da je razreševal urbanistične zahteve najprej v samem Prilepu, kasneje tudi širše. Pri urbanističnem in arhitekturnem načrtovanju je v okviru zavoda strokovno sodeloval z arh. Petrom Muličkovskim, nekdanjim študentom ljubljanske arhitekture, kasnejšim profesorjem na skopski fakulteti, ter z nekdanjim svojim profesorjem arh. Borisom Čipanom iz Skopja.

Slavčo Vrencovski se je izkazal ne samo kot sposoben in uspešen urbanist, temveč tudi večšč arhitekturni ustvarjalec, ki je povezoval tradicionalno in sodobno, simbolično in uporabno, idejno in estetsko. Je eden tistih arhitektov zadnje dekadne postmoderne makedonske arhitekture z močnim ustvarjalnim žarom v sebi.

Njegov bogat opus obsega številna nagrajevana in opažena dela, med njimi:

- 1 Splošni jugoslovanski natečaj (SJNI), Skopsko razstavišče, 1969, 3. nagrada.
- 2 SJNI, 4 akademije (likovna, gledališka, filmska in tv) na Novem Beogradu, 1970, arh. Muličkovski, P. in Vrencovski, S., 2. nagrada. Prva ni dodeljena.
- 3 SJNI, Makedonium v Kruševu, 1973, odkup.
- 4 Poklicni natečaj za idejni arhitektonski načrt, Ekonomska fakulteta v Prilepu, 1974, 1. nagrada, objekt realiziran 1976.
- 5 SJNI, idejni urbanistični natečaj za center Strumice, arh. Vrencovski, S. in kipar Ivanov, 1977, 1. nagrada, projekt realiziran.
- 6 SJNI, idejni urbanistični natečaj centra s spomenikom Veselina Maslaša v Banja Luki, arh. Vrencovski, S. in kipar Karadare, A., 1985, 2. nagrada.
- 7 SJNI, poslovna stavba Makedonija tabak v Skopju, 1985, 1. nagrada, projekt realiziran 1987.
- 8 SJNI, idejni urbanistični načrt parterja pred Narodnim gledališčem Sterija v Novem Sadu, arh. Vrencovski, S. in kipar Karadare, A., 1988, 2. nagrada.
- 9 SJNI, stavba Gospodarske banke v Prilepu, odkup.
- 10 SJNI, stavba Doma kulture in centra mesta Bor, 3. nagrada.

Nekatere nagrade in priznanja:

- Diploma 9. september, Mesto Prilep, za projekt in realizacijo Ekonomske fakultete v Prilepu.
- Nacionalna nagrada 11. oktober, R Makedonija, za izdelavo in realizacijo objekta Makedonija tabak v Skopju.
- Nominacija za nacionalno nagrado Andreja Damjanova za leto 2012.

Makedonija tabak je ustvarjalni vrhunec Vencovskega in eden od objektov v selekciji najbolj kakovostnih arhitektur Makedonije tega časa. S svojim trajnim

arhitekturnim izrazom dokazuje avtorjevo popolno obvladovanje oblikovanja totalnih volumnov in komponiranja zasebnih partij. Zgradba, celostno čvrsta in koherentna, dobiva na posameznih mestih mehko, podobno kot pod prsti umetnika ilovica med nastajanjem skulpture.

Strogi arhitektonski kritik Mladenović je arh. Slavča Vrencovskega večkrat uvrstil med 10 najuglednejših arhitektov bivše Jugoslavije. Med ocenjevanjem njegovega dela se mu je večkrat porodilo isto vprašanje: »Kaj žene tega arhitekta, da iz preteklosti vedno znova povleče poduk za sedanost?« Kot primere je pri tem navajal objekte, ki jih je Vrencovski ustvaril v Kruševu, ter zaključil: »Tukaj gradi svoje mostove v preteklost. Dosledno, odprto in razumno. Vrencovski nas vabi v dialog s preteklostjo.«

Viri

Izvirni predlogi za nagrado Andreja Damjanova
Časopisne priloge
Lastno spoznanje